

Előfizetési díj.

Videkre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egy évre	12 frt.
Félévre	6 "
Negyedévre	3 "
Egy óra helyben	1 "
Videkről egy hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fűvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22), Haase
stein et Vogler
Wien
Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilvántartási díjak

garmond sora után 25 kr. fizetendő

Szerkesztői szállítás:

Belkirály-utca szeglet trencsin-vár 7. szám hóvá a lap szellemi részét illető közlemények címzetté.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Készíratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hóvá az előfizetések és hirdetések küldendő.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kiküldése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legkezeletűbben postai utalvánnyal kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendő.

Nyolcz egyszerű beírdított előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálok.

A „KELET” kiadóhivatala.

A gymnasium és realiskola korunkban.

III.

□ A tanszakokra vonatkozó második kérdés azoknak felhasználhatóságát illeti. Ha alaki tekintetben a nyelv általi művelésnek megvan azon előnye, hogy a szellemet sokoldalúban foglalkoztatja, mint a tulnyomólag az értelmhez forduló szám- és természettudományi tanulmányok, nem vitatható másfelől el ezeknek a hasznavehetőség tekintetében való elsőbbsége. S ez természetes is, miután a realiskolai szakok mindegyikétől a jelenkor tényleges szükségleteinek vannak hivatva szolgálni.

Idő folytán sok változott a gymnasium tantárgyainak felhasználhatóságában. Először is a latin elveszté azon jelentőségét, hogy a tudósoknak volt nyelve. Még nem oly régen latinul valának szerkesztett tudományos compendiumaink s az egyetemen több tárgy e nyelven adatott elé. Azonban az újabb időkben a nemzetiségek mind élénkebben nyilvánuló öntudata s a modern culturnyelveknek a tudományos csölokhoz való simulékonysága határozottan leszorítá e polezról a latint. Azt sem tagadhatni, hogy kivált azon tudományokra nézve, melyek korunkban leginkább kifejlődtek, alig volt többé alkalmazható. Eltekintve a philológoktól, még legkevésbé nélkülözhetik a jogászok, míg a romai jog képezi tanulmányaik kiindulás-pontját, továbbá a theologusok, történetészek, bölcsészek és mathematicusok, kiknek gyakran kell latinul írott könyvekre visszatérni.

A görögnek sohasem volt azon messzeterjedő gyakorlati értéke, mint a latinak. Mindig inkább irodalmának s culturájának nagyjelentősége miatt művelték. Most is — eltekintve a nyelvészekről — nélkülözhetlen azonban a theologusokra nézve, a mennyiben a tanulmányaik központját képező könyv e nyelven van szerkesztve; igen sok hasznát vehetik továbbá a történetészek nemcsak forrástanulmányozásra, hanem a görög történetészet nagy műbecseért is; s a bölcsészek a görög philosophia kiváló jelentősége következtében.

Az utilitarizmusnak szentelt ily fejtegetések helyteleneknek tetszhetnek a humanisták előtt s alig összeegyeztethetőnek az idealizmusal, melynek a gymnasialis tanulmányok művelését mindegyikétől áll kell hatni; de kétségkívül meg van jogosultságunk. Mert még oly magas cultura sem képezheti az iskolákban uralkodó tárgyát a tanításnak, ha nincs korunkkal tisztán felismerhető kötelek által egybefűve. Az ind hajdankor magas culturája miatt sok ismerőjét teljes joggal indíthatja csodálatra, de mégsem igényelhet felvételt iskoláinkban, mert mi viszonylatban sem áll culturánkkal. Az iskola semmiesetre sem nélkülözheti a kortársak támogatott részvétét; ámdé ezt azon arányban el kell vesztetnie, a mint az általa művelt tárgyak iránt fogy a műveltek fogékony-sága, ez pedig legnagyobb részben tagadhatlanul felhasználhatóságuknak lehetőségéhez fűződik.

Fejtegetéseink eredménye abban öszpontosítható, hogy a gymnasium sajátos művelési eszközeivel tulnyomólag s minden irányban a szellemi erők fejlesztésére törekszik, a realiskola pedig egyoldalúban mozditja elő az értelmi tevékenységet s élesíti az érzékek használatát. A gymnasium lényegénél fogva főleg azon tudományok művelésére képesít, melyek a hajdankor culturájában találják legjelentőségtebb támogatjaikat; a realiskola inkább azok szükségleteinek szolgál, kiknek életfolyama korunk culturájára alapítandó.

Tagadhatlan, hogy összes fejlődésünk a hajdankortól mindinkább elidegenít. S azon arányban, a mint ez történik, a gymnasiumnak is mai alakjában tért kell vesztetnie. Mert lehetnek ugyan tudósok, kiknek buvárlatai oly távoli területeken mozognak, hogy csak igen szűk körnek lehet azok iránt fogékony-sága, s senki sem tagadhatja meg ezért tőlük elismerését; de oly iskola nem képzelhető, a mely szintugy kivonja magát korának szolgálatából s érdekköréből. A gymnasiumot tehát nem ok nélkül tekinthetjük lassanként hanyatlásához közeledő iskolának. Ki tudná azt ma még hozzávetőleg is meghatározni, hogy minő művelési eszközökkel kellend majd számolnunk azon kétségkívül még távoli időben, midőn a gymnasium életpályáját bevégezendette? Annyi kétségtelen, hogy a realiskola még hatalmas fel-

virágzásra van hivatva. Mert minden idő elhatározó befolyást gyakorol a benne élőkre s nem szokott mostoha anyja lenni azoknak, a kik hívó szótát követik.

— Országgyűlés. A képviselőháznak nov. 20-ikán igen rövid ülése volt, melyben a központi bizottság előadói nyújtották be jelentéseiket a választási novella, az inkompatibilitás és a közjegyzői törvényjavaslatok tárgyában.

Ezenkívül Kassay Ignác interpellálta ugyanis az igazságügyminisztert a segesvári törvényszék ügyében, melynél, mióta az igazságügyér által a bírák hanyagsága folytán elrendelt fegyelmi vizsgálat megszűnt, megint csak olyan nagy a rendetlenség mint az előtt, s a mi legszomorubb, van 5000 drb. telekkönyvi hátralék, mely a hitelt jelentékenyen csökkenti.

Még Széll Kálmán nyújtotta be a pénzügyi bizottság jelentését a városi főispánok eltöröléséről szóló javaslat tárgyában, s a belügyminiszter terjesztette be a házadóról és a betegápolás költségeiről szóló javaslatát, melyeket egy külön bizottsághoz kíván utasítani, s ezzel az ülés véget ért.

Az „Erdélyi magyar nemzeti párt” ügye.

A zaj még maig sem állt el, sőt mintha növekedett volna, igaz, mind negatív modorban. Ma épen öt lap nyilatkozatát registrarhatjuk az új párt-ról, melyek indirect módon elég gondolkoznivalót adnak, nem ugyan javára, hanem ellenére a „magyar nemzeti párt”nak.

Az erdélyi lapok közül kettő szól ujabban az ügyöz és pedig:

A „Nemere” közölve az új párt felhívását, arra figyelmeztet, vigyázzunk, nehogy megteremtjük a nemzeti pártokat” s ennyiben a mozgalmat előre is elitéli.

pld. 500 drachma. A viadal bevégezése után ünneplés menet (komos) rendeztetett, mely alkalommal a győzött, győzelmi (epinikia) s magasztaló (enkoma) énekek mellett kísérték haza. Általában az ily pályanyertes minden kigondolható kitüntetésben részesült. Keltők megénekelték, emlékére szobrok állítottak.

E játékok később még nagyobb terjedelmet nyertek azáltal, hogy a költők, írók, művészek s zeneszék is hozzájárultak, s szellemi termékeikkel ők is kileptek a küzdőhomokra.

Az ó-kor második művelt népénél, a romaiaknál, csak a görög testgyakorlatnak halvány utánzását találjuk, a nélkül, hogy a gymnastika itten a nevelés alkotó részét is tette volna. Jóllehet a gymnastika itt nem vált a nép szokásává, mint a görögöknél, még is létezett nálok egy bizonyos harcias gymnastika.

Igy látjuk a rómaiaknál az ugynevezett Gladiátorokat. Ezek kezdetben temetéseknek, azután különböző ünnepélyeken a nép szórakoztatása végett, különösen pedig a Saturnaliák s Minerva ünnepélyek alkalmával s lakomáknál életre és halálra viaskodtak. Az első gladiátor-játékot Romában Brutus rendezteté Kr. e. 265. elhalt atyja tiszteletére. Részökre Kr. e. 20. Romában szintör is építették. A tulajdonképeni Gladiátorok a különböző városokban, különös tanítók (Lanistae) által, különös iskolákban (Ludi gladiatorii) pontosan követett életrend (sagina gladiatoria) mellett oktattattak. Elnöküket Praetores ludi gladiatorii Caesaris-nak hívták. Constantin felosztatta őket; de csak Honorius alatt szüntek meg egészen.

E szellemben folyt a test edzése a középkorban is. A középkor, harcias kor lévén, a tornászati el nem maradhatott. A lovagjátékok, melyek eleinte csak lovaglási játékokból állottak, bár később viaskodások s más gyakorlatok is hajtatnak végre, eredetüket Franciaországba lelik, de Németországban is gyakoriak voltak. Németország lovagjai négy nagy lovagjátéki társaságot képeztek, melyek ismét több osztályra osztottak, s a nyakukon vagy kalapjukon hordott jelvény szerint nevezettek el. Minden társulat élén egy védnök állott. Az al-osztályoknak egy al-védnökük volt, kik a lovagjátékokat rendezték, s a bíráskodás alkalmával elnökölték. Lovagjátékosok csak régi lovageredeti, jellemes egyének lehettek, kik legalább négy (Franciaországban három) öst számláltak.

(Folyt. köv.)

„KELET” TÁRGZAJA.

Keleti testvéreinkről.

II.

(A moldvai magyarok.)

(Vége.)

A történet és az emléket tehát mind azon szomorú, leverő adatokkal szolgálunk, hogy Moldva mai oláh lakóai kevés kivétellel eloláhosodott magyarok. Elvesztett tehát a távol keleten letelepedett és országalkotó magyar testvéreink nagy része, mint ezt a számos magyar szóval vegyített mai moldvai oláh nyelv is bizonyítja, nem szólva Bessarabiáról, hol több város és falu neve ma is magyar, és a lakosok nevei szintén magyarok. De van még egy nagyobb bizonyosságunk is, és ez, hogy a csángók mint ősi alapítók, s Moldva urai, szabadon bírták földjeiket, azaz nem voltak jobbágyok, és azért „részesek” nek nevezettek s később is, és míg ma is a Szereth folyó felső részén lakó, de már eloláhosodott csángók „részesek” nek, azaz részeseknek nevezetnek. Ezekből kitűnik tehát, hogy kezdetben magyar ajku nép lakta Moldvát. És fájdalom, ma is a legnagyobb „részes” községek magyar nével és jelentéssel bírnak, mint Ludás Ludas; Nádisa Nádas, stb. stb. S továbbá, hogy ez eloláhosodott népet ma is Ungur-nak (magyar) nevezik, és ők maguk is úgy hívják magukat.

A hivatalnevek, ugy szintén a vajda udvari személyzetének nevei is magyar eredetűek; de a mint eloláhosodtak csángóink, a falu, vagy helynevek an, en, eezt raggal szintén oláhvá változtak.

A csángók eredetileg tehát mind „részesek” voltak, azaz szabadon bírták birtokaikat, mint ősi foglalkozók, de később egy része hűbérsg alá jutott, s pedig vagy a mostoha viszonyok következtében, vagy erőszak folytán. Így a kalugerpatiki csángók beszéltek, hogy ők szabadok voltak egész 1838-ig, a midőn bizonyos Prunkul nevű oláh birtokos elperlé (Moldvában az oláhnak könnyű a per!) tőlük szabad birtokaikat, daczára azon két birtoklevélnek, melyeket Sándor, és István vajdától még a XV. században ősi birtokaik megerősítése fejében kaptak.

A hűbérsg ugyan megszünttetett, de minden egyes családfő tartozik a rendes adón kívül

földtehermentesítés fejében (bárha a csángók nagyobb részénél 7½ holdat tesz a föld) 5—7 aranyat fizetni (miután nem az ország viseli a földtehermentesítés terhet), a mi nagy teher, s kellehetlenül behajtható.

A mi a csángó elnevezést illeti, erre nézve történetírónk még semmit sem állapított meg, s eddigelé egészen távol tarták magukat ez elnevezés hatásától.

Egyik erdélyi krónikás, Csiki Sándor elbeszélése szerint 1066-ban a székely rabonbán nőül vette Csángár leányát, mely névből azt vélik kimagyarázni, hogy az a csángók urát jelenti, tehát Cumania urának a nép által adott nevét, vagy pedig csak a hunnyivadék, s nem egyszersmind a testvérepek főnökét is.

A csángók közt élő hagyomány pedig azt beszéli, hogy ők is résztvettek szt. László királlyal a pogányok elleni harcban, s lovaik csengőket, kolumpokat viselvé, László király meglepetve kérdezte: miféle csángók azok? Innen volna tehát a csángó név.

Annyi bizonyos, hogy a moldvai csángó a székelyekkel szemben mindig csángónak (vagy mint ők mondják csángó nevezi magát, s ezt még beszéd közben sem felejtí el, midőn így szól: „Szegény csángó magyar!” A házasság a moldvai csángók és a bevándorolt székelyek közt nem igen gyakori, de hogy előfordul, a népdal is bizonyítja, melyet akkor énekelnek, midőn a csángó legény székely menyasszonyát haza viszi:

„Hozz ki anyám székezkötét,”

„Hadd vegyük le székelykötét.”

Különbön csak maguk közül házasodnak a csángók.

A kolozsvári torna-vivoda-egylet keletkezésének története.

I.

„Az, kit lelke bölcsen nem vezérel, soha sem fogjaazigazi utat megtalálni, s az, kinek teste gyöngye, ezen uton messze nem jutand” mondja Anglia egyik kiváló tehetsége, a híres orvos és bölcsész John Locke. A lélek ez a fő, de miután a szellem tevékenységében a testre támaszkodik s azt használja eszközül, a testet sem szabad elhanyagolni. Belátták és átértékelték ezt már a régiek s azért a hellenek a gymnastikát ugy tekintették, mint a nevelés egyik mellözhetlen és lényeges részét.

A testi erő fejlesztésére majd minden városban nagyszerű épületeket emeltek, melyek „gymnasium”-oknak hívtak. Minden gymnasiumnak egy főfelügyelője (gymnasiarch) volt, kik nemcsak az ifjúság, hanem a főtornásztanítók (gymnast) s az altanítók (pádotrib) fölött is örködtek s arra fordítottak kiváló figyelmet, hogy a tornásztanítók művelt, képzett emberek legyenek, teljes tudatában annak, hogy minden test milyen gyakorlatokat hajthat végre s a gyakorlatok különböző fokai, kiknél és mikor alkalmazhatók.

A görögök a gymnastikát három részre osztották, u. m. 1) az egészséget fentartó, 2) a harcra késséssé tevő s 3) az athletákat képező gymnastikára.

A gymnastikának tárgyai következők voltak: a) emelés, hordozás, huzás, b) könnyűséggel és biztonsággal való járás, c) gyors és kintartó futás, d) a magasba, mélybe s a távolba való ugrás, e) birkozás, f) a magasba s a távolba való dobás, g) a kötlen, fán s sziklás helyeken való mászás, h) a test egyensúlyának megtartása, i) táncolás, k) uszás, l) lovaglás s m) víttörrel való vívás.

A fiatalok korosztályok szerint különböző gyakorlatokban részesültek. Ha a fiatal 18 éves koráig a tornászati gyakorlatokat sikeres eredménnyel áttanulta, a népgyűlésen pajzsot és lándzsát nyert s a honvédelembe átvettették.

Ezen tornászati gyakorlatok később egy bizonyos rendszerre alakítottak át, mely aztán pentathlonnak nevezetett. Ez állott 1) versenyfutás (stadion), 2) ugrás (palma), 3) birkozás (pala), 4) discusdobálás (diskobolia), 5) kopjádobálásból (akontismus).

E gyakorlatokkal ellentétben állottak az athleták erőfokozási gyakorlatai. Az athleták az ökölvíadalt (pyme) is üzték, mely a birkozással egyessülve pankrationnak hívatott.

E viadaljátékoknál a testi ügyesség és gyorsaság tüntetett ki, s a győzőknek a népsokaság örömjaja közt, jutalmak is adtak. E viadalkok valószínűleg ünnepélyekké, nemzeti játékokká váltak. Ilyenek voltak az: olympiai, pythiai, isthmosi és nemeai versenynépek. Céljuk volt: a harcra előkészítés végett a testi erő fejlesztése, a nemzeti érzés határos fölköltése, a harci bátorságra való lelkesítés, s a hazaszeretet fokozása. A részvétel csak a valódi helleneknek engedtetett meg. Az olympiai s pythiai ünnepély minden 4-ik, az isthmosi és nemeai minden 2-ik évben tartatott meg. A küzdés alkalmával a bírák (Brabeis, Hellanodikai) elnökölték. A nyertők győzelmi jutalmat kaptak: olajág-, babér-, fenyő-koszorút. Később pénzjutalmak is osztattak ki,

A „Székely Hírlap“-ban „X. Y.“ az „országgyűlést sok tekintetben magába szállva és elkövetett mulasztásait és hibás cselekvényeit fölismerve, jobb után indulni“ látja, de „látva a nyomort is, mely népünknek százféleken sújtja, nem szereti, hogy némelyek Kolozsvárt, Sz.-Régben és más helyeken összegyűljenek s alaktalan jövedőt tűzve lobogójukra, a létezőt megsemmisíteni akarják. Uraim — folytatja tovább — e nemzet, mely ezer éven át vész- és vihar közt, ha élni még nem is tudott megtanulni, de meghalni sem tudott; ösztönszerű sejtéssel bir egy bekövetkező jobb lét iránt s annyit bizonyosan tud, hogy egyik legfőbb átká nyolczszáz év óta: a pártoskodás belső egyenetlenség vala; ha tehát e nép lehető felvirágzását megérni; ha jobb létének, talán dicsőségének hajnalát földeríteni akarják önök: ne új párt alakításán fáradozzanak, ne új neveket tűzzenek lobogójukra; mert a nép már untig tele van az egyenetlenség, a pártoskodás véres következményeivel.

Különbön is vegyük a dolgot más oldalról; alkotmányos érzésű, törvénytisztelő férfi ma már többé kérdésbe sem hozhatja az unio létét, annak helyes, vagy helytelen voltát; az egy oly nemzeti óhaj teljesítése, egy olyan tényleges jogi viszony föllevenítése volt, melyet csak gyászos kényszerűség nem engedett hosszú időn át teljesíteni, fölbreszteni.

Azán micsoda felnevezés az az „erdélyi magyar nemzeti párt“? — Az első jelző már az előbbiek folytán elesik, a második és a harmadik pedig a hon minden polgárára reá illik, ha csak nem titkos ellensége e hazának.

A pesti lapok közül három fogalkozik e kérdéssel: az „Ellenőr“, a „Reform“ és a „Pesti Napló.“

Az „Ellenőr“, b. Bánffy Dezső általunk is ösmertetett cikkét a „Magyar Polgár“-ból átvéve, a szerkesztő a következő sorokat bocsátja előre:

„Az „erdélyi magyar párt“ ügyében egy újabb nyilatkozat jelent meg a „Magyar Polgár“ november 19-iki számában. Miután nem teljesült reményünk, hogy ezen mozgalmat, melynek káros bódereje iránt ugy a jobboldalról, mint a baloldaltól megtörtént a kellő figyelmeztetés, nem fogják tovább szítani a megindítókat s ezek közt jelesen azok, kik a baloldalhoz tartoznak: kénytelenek vagyunk visszatérni ezen szerencsétlen ötletre. Ma tehát átvesszük a b. Bánffy Dezső nyilatkozatát, mint következik egész terjedelmében s holnap vagy holnapután megteesszük rá és az egész kérdésre nézve észrevételeinket.“

A „Reform“ azon meggyőződését fejezi ki, hogy a régi pártok már is megszűntek létezni, a jövő választások pedig egészen új párt-alakulásokat fognak előidézni. És már a „magyar nemzeti párt“ érdekében megindított mozgalmat egy adatul tekintik ez új párt-alakításra; van ugyan benne „a mi hamis, de van olyan is, a mi igaz“ s ez a magyar hegemonia hangsúlyozása.

„Az erdélyi szikra — ez a tanulság — localis természetű, fogva nem olyan, hogy Magyarországon tüzet eredményezhetne, de a gyúanyag föl van gyújtva Magyarországon ugy mint Erdélyben arra, hogy a legelső alkalom az intelligenciát új pártalakítási kísérleteknek megnyerje.“ Érdekes volna ugyan, ha a t. lapírtás egy kissé megmagyarázná annak az új pártnak politikai (s nem nationális) programját, melynek előcsatárjaként a magyar nemzeti pártot tekintik, figyelmen kívül hagyva a b. Bánffy Dezső-féle ellenzéki nyilatkozatokat, melyek természetesen ölelő karokkal fogadják az ilyféle opponálást.

A „Pesti Napló“ szintén az „erdélyi“ pártról vezérezik. Rámutat az unio követelményeire s arra a természetes tényre, hogy, ha az unio nem is unificatio, „de ebből még egyáltalán nem következik, hogy az erdélyi részeknek az unio előtti jogi és politikai institutioi teljesen érintetlenül hagyassanak.“ Fölhozza, hogy ime, az erdélyi census kérdésében, mihielyt képviselőink közmegegyezésre tudtak jutni, kormány és parlament egyként a mi intencióinkat fogadták el. Az igazság-szolgáltatás hiányos volta nem egyedül erdélyrészi calamitás s ha az urbéri viszonyok rendezése nem kielégítő: ebből az erdélyi részeknek és képviselőinknek is van mit felróni. E bajok orvoslásának szükségét előismeri, de állítja, hogy „e cél elérésére a lehető legroszabb ut az, melyet az erdélyi külön magyar párt akar választani.“

„Megbuktatni a kormányt, ellenzéket formálni minden áron s hallgatag vagy nyíltan ujra kezdeni a közjogi ellenzésüdvetlen küzdelmet:“ ezt lehet, „de azt már épen nem látjuk be, hogy kormánybunkások és parlamenti krízisek miért volnának s miként lehetnének alkalmas eszközök a zülalt magánjogi viszonyok rendezésére. Ám válasszon az erdélyi részek birtokos osztálya. Ez osztályra derekas küzdelem vár még akkor is, ha szövetségesekül olyan tényezők ajánlkoznak, a minők a kormány soliditása, a parlament nyugalma s a nagy pártok jóindulata. Mindezt külön pártok alakításával, külön szövetségek kísérleteivel s magának az erdélyrészi birtokososztálynak kebelében eddig még fenállott solidaritás szétszakításával lehet ugyan kockáztatni, de hogy idáig eljutva, az erdélyi külön párt miként lesz képes az erdélyi részek érdekeit hatalmasan előmozdítani: ezt már magunk is szeretnők tudni.“

Bizony magunk is!

Törvényjavaslat a háziadóról.

A törvényjavaslat a megyei házi adóról, melyet a belügyminiszter a képr. ház mai ülésében nyújtott be, így hangzik:

I. Fejezet. A megyei házi adó kirovása és beszedése és a törvényhatóságoknak nyújtandó államségély.

1. §. A vármegyék, székek, kerületek és vidékeknek az 1870. XLII. t. cz. által biztosított önmegadózatási joga 1875-ik év július 1-jétől fogva lép életbe.

2. §. A közbiztossági költségek a tényleges szükséglet alapján ezentul is az állampénztárból fognak fedeztetni azon törvényhatóságoknál is, melyekben eddig a többi közigazgatási költségekkel együtt számoltattak el.

Ezen kiadások az előbbi §-ban említett határidőtől fogva elkülönítve lesznek elszámolandók.

3. §. A közigazgatási, árva- és gyámhatósági egyéb költségek fedezésére a megyei törvényhatóságoknak az 1. §-ban megjelölt határidőn túl az eddigi tényleges szükséglet fele az állampénztárból segély gyanánt fog kiszolgáltatni.

Az eddigi szükséglet 1872., 1873., 1874-ik évek tényleges eredménye szerint számítatik ki s annak alapján az államségély a megyei törvényhatóságok részére a belügyminiszter által állapított meg.

Ezen államségélyt túlhaladó összes közigazgatási, árva- és gyámhatósági költségeiket háziadó kivételével a törvényhatóságok fedezendik.

4. §. A házi-adó a törvényhatóság területén fizetett egyenes államadók után százalékokban vetetik ki s az államadóval együtt szedik be.

5. §. A megyei törvényhatóságoknak a költségvetés megállapítására és a háziadó kivételére vonatkozó határozatai csak a belügyminiszter jóváhagyása után hajthatnak végre.

6. §. A rendezett tanácsú városok az 1870. XLII. t. cz. 12 §-a értelmében a megyei központi közös költségek azon részéhez járulnak, mely a 3. §-ban megállapított államségély által fedezve nincs.

7. §. A háziadó az egyes adófizetők egyenes államadójának 10%-át felül nem haladhatja.

Magasabb pótdó kivetését rendkívüli körülmények közt a törvényhatóság felterjesztése alapján a belügyminiszter kivételesen megengedheti.

8. §. A jelen törvény 3. §-a alapján megállapított államségély a törvényhatóságnak előleges havi részletekben fog az állampénztárból kiszolgáltatni.

A törvényhatóság által kivetett házi-adó pedig a törvényhatóságoknak a székhelyen levő adóhivatal által utlagosan minden hó 5-dikén azon arányban adatik ki, a melyben a törvényhatóság területén fizetendő egyenes adók az előző hónapok alatt befolytak.

9. §. A közbiztossági költségekről vezetett számadások felülvizsgálat végett minden év végével a belügyminiszterhez terjesztendők fel, s ezekre nézve a végleges felmentést a belügyminiszter adja meg.

10. §. A közigazgatási, árva- és gyámhatósági költségekről vezetett számadások a megyei állandó választmány által vizsgálatnak meg véglegesen, s ennek jelentése alapján a felmentést a törvényhatóság közgyűlése adja meg.

Ezen számadások a belügyminiszterhez csak azon esetben terjesztendők fel felülvizsgálat végett:

a) ha a közgyűlésnek a megyei számadásra vonatkozó határozata a belügyminiszterhez felebbszetik, vagy

b) ha a főispán a megyei számadás felülvizsgálata iránt a belügyminiszterhez indokolt felterjesztést tesz, s ennek alapján a belügyminiszter a számadást felkivánja.

11. §. Azon esetre, ha az államadó valamely nagyobb mérvű csapás folytán hosszabb időn át egész vidéken be nem szedethetik, s e miatt a megyei háziadó sem folyik be, a törvényhatóságok a kormánytól előleget kérhetnek, melynek megadása iránt a bel- és pénzügyminiszter határoz.

II. Fejezett. Átmeneti intézkedések.

12. §. Azon megyei törvényhatóságok, melyek a 3. §-ban megállapított államségélyen felül közigazgatási szükségleteiket a területükön fizetett egyenes államadó 10 százalékan kirovásával sem képesek fedezni, más törvényhatóságokkal egyesítendők; ilyenek: Arva, Liptó, Turóc, Torna, Ugocsa, Kraszna, Zaránd, és Felső-Fehér vármegyék, Kővár és Naszód vidéke, Maros, Aranyos és Udvarhelyszékek.

Ezen egyesítés iránt külön törvény fog intézkedni.

13. §. Ha a házi-adó behozatala folytán más megyei törvényhatóságok is kívánnak valamely szomszéd megyével egyesülni, ezen szándékukat a belügyminiszternek jelentik be; a belügyminiszter ezen egyesítés iránt az érdekelte törvényhatóságok meghallgatása után külön törvényjavaslatot terjesztend a törvényhozás elé.

14. §. A 12. és 13. §§-ok értelmében egyesített törvényhatóságok részére kiadandó államségély összegét a 3. § értelmében kiszámított tényleges szükséglet alapján a belügyminiszter állapítja meg.

15. §. Felhatalmaztatnak a megyei törvényhatóságok, hogy az 1870. XLII. t. cz. alapján megállapított szervezési szabályzataikat ezen törvény intézkedéseivel képest módosíthassák.

Ezen módosításra vonatkozó határozatok csak a belügyminiszter jóváhagyása után hajthatnak végre.

16. §. Az 1875. évi államköltségvetésbe felvett 3,080.000 forintból fedezendő a törvényhatóságok közbiztossági költségei az egész évre; ezek közigazgatási, árva- és gyámhatósági költségei pedig az év első felére.

Ezen összeget az egyes törvényhatóságok közt a tényleges szükséglet alapján a belügyminiszter osztja fel.

17. §. Az 1875. év második felére közigazgatási, árva- és gyámhatósági-költségek fele, a törvényhatóságoknak ezen törvény 3. §-a értelmében az állampénztárból fog kiszolgáltatni.

18. §. A megyei törvényhatóságok tartoznak az ezen törvény értelmében kivetendő házi-adó összegét legkésőbb 1875. év április 1-ig a belügyminiszterhez jóváhagyás végett felterjeszteni.

A belügyminiszter által jóváhagyott háziadó az egész 1875-ik évre vettetik ki, s annak fele az adóhivatalok által azon arányban, a mint beszédtik, a közigazgatási költségek fedezésére a törvényhatóságoknak kiszolgáltatni, a másik fele az állampénztárból fizetetik azon költségek megtérítése fejében, melyeket az állampénztár ezen év első felében a 3. § értelmében megszabott összegben felül a törvényhatóságoknak előleg gyanánt kiszolgáltait.

19. §. Ezen törvény végrehajtásával a bel- és pénzügyminiszter bizatik meg.

BELFÖLD.

Válasz a „M. P.“ 260. számának „Sziwtelenség“ című közleményére.

Levelező ur elég merész nyilvánosan pozitív tényekkel szembe valótlán és az egész érdekelte törvényhatóság tudatával ellentétes adatokat közölni azon boldogító hitben, hogy azért, mert koholmányai nyomtatásban napvilágot látnak, azokat az olvasóközönség — feledve multat s mellőzve az ész bírálóképeségét — valónak veendi.

Ugy tünteti fel ezen törvényhatóságot, mint a hol pártok élesen elkülönítve állnak szemben egymással, s hol éleszik az egyetértést és a közjólétre irányult együttes törekvést fölemészítő párttűzet egyes kortések. Holott Háromszék törvényhatósága magán és közéletében jelenleg a pártoskodásnak nyoma nincs.

A közgyűlésekben az egyes határozatoknál, sőt azok előzetes vitáiban is mellőzve van minden pártérdek, egyedül a törvényhatóság érdeke irányadó.

Erről meggyőződhetett volna levelező ur közvetlen a legközelebbi közgyűlésen is, midőn több nevezetes kérdést jobb és baloldal mellőzve a párt érdeket vitatott meg és döntött el, jelesen épen a fölhozott lóbeszerzési alaptól kért kölcsön kérdését is, midőn határozottan ki lett mondva, hogy törvényhatóságunk előismerve a Huszár családok tulajdon jogát a lóbeszerzési alaphoz nem érzi magát, — annak pusztán letéteményese lévén — hivatta arra, hogy a felett rendelkezék s megtagadja a kért kölcsönt, sőt még azon alkalommal ugy mint több más előzetes esetben föllíratot intézett a kormányhoz a jogos igénylők érdekében, s ime mégis akad egyén, ki elég merész egy egész törvényhatóság jogos és méltányos eljárásával szemben koholmányait szellőztetni.

Igaza van levelezőnek, abban a jó hiszemben élek én is, hogy ezen törvényhatóság területén az aljas fogásokkal való kortekedések este lett, mert belátta e nép, hogy a pusztá phrasások nem megtesztethetők s a haza sorsa agyrémekkel s dictiókkal jobbra nem fordítható, s ép azért levelező ur irkafirkája is pusztában elhangzó szó.

A mi a peresítés, illetőleg a künnlevő követelések behajtására vonatkozó részét illeti levelező közleményének megjegyzem, hogy a magas kormány még 1872-ben elrendelte a pénzügyi ügyészség által folytatnia tett perek fölvetését s ha e tekintetben a törvényhatóság közegei által az elővált megakadályozandó lépéseket tétet, hibáztatható-e?!

Meg vagyok győződve, hogy azon esetben, ha a szükséges lépések elhanyagollatnának s az állítólagos 30,000 forint egy pár év alatt 3000 frtra vagy még kisebb összegre devalválódnék, akkor épen levelező ur lenne első, ki kérdőre vonna minden tisztviselőt, miért nem teljesítette kötelemét s jogosan.

Hogy mennyire estek neki a levelező által védett népek és teszik tönkre váratlan végrehajtásokkal, legyen elég annyi, hogy a lóbeszerzési alaphoz perrei az ötvenes és hatvanos években tehát 2 évtizeden át, folyamatban voltak — a fizetésre új meg új határnapok engedtetek — de nagyon kevés egyén tett eleget kötelességének.

Ezen rendszer beállta óta is már három éve, hogy új meg új fölhívások küldettek szét s az eredmény az, hogy 6 egyén törlesztett részleteként összesen 225 frtot, dacára ennek a mai

napig egyetlen egyén ellen sem foganatosított végrehajtás.

Ebből láthatja az olvasó közönség, hogy mekkora hitel érdemel levelező előadása, ha 30,000 frtból 3 év alatt 225 frtot hajtatott be 301 adóstól, akkor bizony kegyetlen neki esésről lehet mesélni.

K. E.

Vénus átvonulása a napkorong előtt

1874. december 9-én.

(Folytatás.)

Kepler e táblák tanulmányozása alapján fölismerete, hogy a naphoz legközelebb levő két bolygó Merkúr és Venus át fognak a nap előtt vonulni és pedig Merkúr 1631. nov. 7-én, Venus meg 1631. decz. 6-án. Ez volt az első eset, melyben a csillagászok figyelme az átvonulások észlelésére felhívott.

Csak egyetlen csillagász, Gassendi Párisban, észlelte e nevezett Merkúr-átvonulást, és így Kepler még megértte azt az örömet, hogy számításait magától a természetből is igazolva látta. (Kepler meghalt a Merkúr-átvonulás után 8 nappal, 1631. nov. 15-én) Gassendi a Venus átvonulását is leste több nappal a megjósolt idő előtt és után, de semmit sem vehetett észre. Ezen átmenet tartama 3 óra 22 perc volt; és kezdődött reggel 3 óra 7 perc párisi időben, végződött 6 óra 29 p. szintén párisi közép időben; e napon Párisban a nap felkelte 7 ó. 54 p. időre esett, tehát az átvonulás bevégeződése után 1 ó. 25p.-cel, miből megérthetjük, miért nem láthatta Gassendi a Vénust a nap előtt minden igyekezete dacára sem. Az egész átvonulás látható volt, a nagy világtengeren, Dél-Amerikában Ausztrália egyik részén és a föld déli sarkán.

A következő átvonulást Kepler nem számította ki, amár táblái erre elég alkalmat nyújthattak volna. A következő 1632-ik évben egy Lansberg nevű protestans pap adott ki táblákat a bolygók mozgására vonatkozólag, melyeknek jóságáról a szerző annyira meg volt győződve, hogy „örök érvényűnek“ nevezte, — de rövid időközön tul a csillagásztársulat „örök érvényűlennek“ találta. Egy kis változás a szerző által adott ezimen minő nagy különbséget tesz! Később Harrox Angliában egy évkönyvet számított a fentebbi tábla alapján az 1839-ik évre s azt találta, hogy ugyanazon év december 4-én a Venus látható kell hogy legyen a nap előtt. Történetesen nagy bizalommal volt számításaira, figyelemmel vizsgálva a kijelölt időben a napot s keresése közben fölrá multán a Venus csakugyan a nap elé lépett. Harroxnak annyira nagy volt öröme e jelenség fölött, hogy ott hagyta a napot, Vénust észlelet nélkül, elhaladt néhány angol mértföldre lakó Crabtree barátjához, ki szintén csillagászzal foglalkozott, hogy ő is tudósítsa e rendkívüli tümeményről, Crabtree e figyelmeztetés folytán szintén a napra nézett, ő is megpillantotta Vénust. És ezzel be volt végezve a második Vénusátmenet észlelete is. A tudományos világ számára mindkettő befolyás nélküli szemlélet volt csak.

Az ilyenmő átvonulások jelentőségének fontossága csak akkor ismertetett föl, midőn Halley Ödön, a 18 ik század egyik legnagyobb matematikusa, híres csillagász és tengerész, megmutatta a módot, miként lehet a Venus-átmenetek észleléseiből a nap paralaxisát meghatározni, azaz, ama szög nagyságát, mely szög alatt egy a nap középpontjában levő észlelő a föld főlátómérőjét látná. Ezen szög ismerete által ismeretes a nap távola is földünkől. Halley egyszersmind hét bekövetkezendő átvonulást számított ki, egész a 2117-ik évig.

A harmadik átvonulás 1761 ik évre esett. Már a tümemény bekövetkezése előtt készülteket tettek az észlelésekre, azonban az eredmény itt sem volt kielégítő pontos, részint az észlelők csekély száma miatt, részint meg ama csekély biztonságul fogva, mely szerint az akkori csillagászok az első és utolsó érintést Venus bolygó légköre miatt a kellő időben nem tudták pontosan észrevenni.

A negyedik átvonulásnál kedvezőbb volt az alkalom; e tümemény 1769. évre esik. Minthogy az észlelési állomások egymástól igen távol estek éjszakra és délre, így az állomások tartamai közt is nagy volt a különbség, mely körülmény igen jó befolyással van az eredményre. Az észleléseknél csaknem minden mivel nemzet részt vett, részint támogatásával, részint csillagászaival, minél fogva a legkülönbözőbb helyeken lehetett állomásokat választani. A londoni királyi tudományos akadémiá észlelőket küldött a király parancsára és költségére Éjszak-Amerikában, Madrasba és Otaheitibe. Cook föld körüli utazása tudományos expeditioval volt egybekötve, melynek feladata volt az átvonulást észlelni. II. Katalin orosz császárnő több csillagászt hívott be Oroszországba Németországból és Svájcából, kiket szükséges eszközökkel is el látott, miket Párisban és Londonban csináltatott. A legtöbb észleletek Oroszországban történtek, minthogy itt az egész átvonulás látható volt. Franciaországban XV. Lajos, ki nagy barátja volt a csillagászatnak, rendeltet adott Choiseul miniszternek, hogy expeditiót nevezzen ki; ennek folytán észlelők küldettek Californiába, St. Domingóra, Ke-

(letindíja. A dán kormány Hell Miksa csillagász hazánkba), a bécsi csillagda igazgatóját küldötte saját költségén Wardsoeba. A svéd király által küldött észlelők állomási helyei Cajanneburg, Upsala és Abo. Összesen 38 állomásról történtek észleletek és általában kedvező eredménnyel. Csak néhány észlelő volt föltartatva rossz idő által, ezekhez tartoztak Pictet (Umba), Call (Madras) és Legentil Pondy-cheriben. Ez utóbbi esete szerfölött eredeti. Legentil már előbb 8 évvel kiment hazájából az 1761-ki átvonulás észleletére, azonban kedvezőtlen körülmények miatt nem észlelhetett. A kedvezőtlen körülmény abban állott, hogy háboru ütött ki a francziák és az angolok között, Legentil francia lévén, a szigetet pedig angolok tartották hatalmukban, s így nem engedték őt a partraszállni, hullámokon libegő hajójáról a tüneményt nem észlelhetette, csak mint szemlélő nézte a Vénus átvonulását. Ez idő multán nem tért vissza, ott maradt Manillában állomásán, hogy bevárja az ezután 8 évvel bekövetkező 1769-iki átvonulást. Mindenáron észlelni akart. Mikor ez utóbira vonatkozólag az expedíciók elindultak helyeikre, Legentil parancsot kapott a francia kormánytól, hogy elhagyva Manillát, foglalja el Pondicheryt, mert ez kiváló fontossággal bír. Legentil elutazott kijelölt helyére; az észlelet napján gyönyörű szép volt az idő, — az első érintés előtt felhő borult a nap elé és ott állt egész az átvonulás tartamáig, ezután elvonult; az idő ismét mint előbb, gyönyörű szép maradt. Legentil 9 évi várakozása után sem láthatott semmit; Pondicheryből visszatérve Manillába, hírül vette, hogy Manillában maradt két ifju segéde az egész jelenetet észlelhetné. Már a következő 1874-dik észleletet 105 évig nem volt kedve bevárni, haza jött. Ezen negyedik átvonulás eredménye szerint a földnek naptól közep-tá-va 20 millió mértföld.

És ezzel elértünk az ötödik átvonuláshoz, mely f. év december 9-én néhány nap múlva fog bekövetkezni. Eddigél még egy átvonulás sem volt annyira kedvező, mint a jelen évi, — mert az ilyen-mű átvonulás ideje rendszeren június vagy december hónapokba esik; a mostani decemberben történik, tehát Vénus és a nap közelebb vannak földünkhöz, látszólagos átmérőjük s így az észlelendő egyes átvonulások tartama is nagyobb, mint különben júniusban volna, mi az eredményre jelentékeny befolyással van. Az egész átvonulás látható Ázsia keleti és déli részén, Japánban, Chinában, Kelt- és Hátsó-Indiában, Tibet, Mongolországban, Borneo, Celebs, Java, Sumatra, Ceylon, Philippini szigeteken — stb. Továbbá még Ausztráliában, a föld déli sarkán egész a Tüzföldig, így egy a világóceánon Ausztráliától keletre több szigeteken.

Az első érintés látható Kamtsatkában és Kamtsatkától északra Tenuk-föld egy részén, több szigeteken, a világóceánon és Észak-Amerikában Alahka félsziget legészakibb fokán.

A kilépés napkeltével vagy ezután észlelhető nyugati Ázsiában, Arábiában, Sírjában, Kis Ázsiában, keleti Oroszországban. Török- Görög-, Lengyelországban, Galicziában, Magyarország keleti részén, Erdélyben, Oláhországban, Boszniában, Dalmáciában és a Közép-tenger keleti részén fekvő szigeteken.

(Vége köv.)

A „KELET“ magán-távirata.

Feladatott Budapesten nov. 23. 10 ó. 40 p. d. e.
Érkezett, nov. 23. 11 ó. 10 p. d. e.

A vidéki takarékpénztárak congressusa tegnap elfogadta a szövetkezés tervezetét, kérvényt intézett a képviselőházhoz az új adók ellen. Királyunk tegnap a román congressus küldöttségét fogadta, azután Bécsbe utazott Károly Ferdinand főherczeg temetésére.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 23. 1874.

— **A felső uralkodóház** fájdalmas veszteséget szenvedett, mely kétségkívül az összes hazafiak szívében a legbensőbb részvétet fogja előidézni Károly Ferdinánd főherczeg 63. évsége, mint táviratunk már jelenté 56 éves korában Seelowitzban meghalt. Az elhunyt főherczeg 1818. július 29-én született s második fia volt Károly Lajos János főherczegnek, a híres hadvezérnek, öcsese Albrecht főherczeg 63. évsége. 1854. április 18-án lépett házasságra Erzsébet főherczegnővel, dicső emlékü Jó-zsef nádor leányával. E házasságból négy gyermek született: Frigyes, Mária, Károly és Jenő. A boldogult főherczeg lovassági tábornok, továbbá az 51. sz. cs. k. sörnyalag-ezred tulajdonosa, és a 11. sz. orosz. cs. dicsőség-ezred főnöke volt. Azon részvét, melylyel a nemzet az uralkodóház gyászában mindenkor osztozik, legyen vigász s enyhítse némileg az özvegyé lett Erzsébet főherczegasszony nagy fájalmát; az elhunyt porai pedig nyugodjanak békében!

— **Bécsi táviratok** szerint ő felsége az ágost. hitv. egyháztanács elnökének, Zimmermann András-

nak, nyugdíjaztatása alkalmából a Ferencz-József-rend csillagos középkeresztjét adományozta s helyébe a szász nemzet volt grófját, Schmidt Kourádot nevezé ki az ev. egyháztanács elnökévé, az osztálytanácsosi címet adományozván neki egyidejűleg.

— **A vallás és közoktatási m. kir. miniszter** — mint a „Nemere“ írja — közgei által meggyőződve, hogy a brassói szászokkal, a magyar nép érdekében bajos valamire menni, elhatározta hogy Brassóba a belvárosban egészen kormány költségén egy 6 osztályú fiú és 6 osztályú leányiskolát fog építtetni, jó tanítókkal ellátni és fenntartani, és épen e fennbbihez hasonlót Bolonyába E tanodákat egy kinevezett bizottság fogja létesíteni, hogy minden szász befolyástól mentve lehessen. — A terveknek egyrésze már kész a miniszteriumban, ugy szintén a hosszafalui felsőiskola érdekében a tanoda épület megvétele iránt a lépések megtétek.

— **Interpellatio** Kolozsvár város tekintetes polgármesteréhez. A nagy hangú ígéretek között, melyekkel a közel mult városi választások alkalmával a kortesek szavazatainkat megszerezni igyekeztek, ott találunk a mezei utak és kútak czél szerű kijavítását is, melyek Kolozsvár határán tudvalevőleg inkább vannak hanyagolva, mint bármely rossz faluban. Ugy tapasztaljuk azonban, hogy sok egyebek között az erre irányult kortesigéretek is csak ígéreteknek maradnak, holott magának a polgármesternek is birjuk erre nézve készséges biztatlásait. A külvárosi birtokosok ugyanis már kérvényt is nyújtottak be e tárgyban a tanácshoz, tudtukkal a városi bizottságban is felszólalás történt s a tekintetes polgármester ur szives volt nyilvánosan megígérni, hogy czél szerű intézkedéseket tesz s mi ez intézkedéseknek maig sem látjuk nyomát. Az őszi esős idők beállottak s járhatatlan utaink még járhatatlanabbakká lettek, külvárosi utcáinkon pedig nem hogy gyalog, de még szekérral sem lehet járni; másként van ez bezeg a belvárosban; már pedig adónkat, mi is csak be kell hogy fizessük, mi is érdemelnénk egy kis figyelmet; tisztelettel kérjük tehát a tekintetes polgármester urtól, szándékozik-e határozott ígértét teljesíteni? és ha igen, mikor? Több földmivés.

— **Jókainé** asszony első vendég-játéka szombaton folyt le bérlet-színházban, a mi a közép-saló páholy-sorok házagán jóformán meglátszott, míg a többi ülő-s az állóhelyek egyig el valának foglalva. Az ünnepelt művésznő első kiléptekor néhány igen szép koszoru s riadó taps fogadta, mi, a most ritka erővel, teljes öntudatossággal és keresetlen művészzel sikerült találkozási jelenet után még zajosabban ismétlődött, sokszoros kihívásban részeltetve a magyar tragikai színművészet első megteremtőjét. Ama fényes mult, mely Jókainé asszony mögött áll, utját állja tollunknak, hogy mi ereszkedjünk bírálataba s itt csak többi színésznőink figyelmét hívjuk föl a kedvező alkalomra, mely im Jókainé asszony szereplésében kínálkozik, egy rövid előadásból több tanúságot merithetvén, mint a mennyit saját tétova tapogatózásaik évek alatt nyújthat. Bizony Németi Irma asszony is sokkal jobban szolgálja vala saját érdekét, ha nem épen most választja szamosujvári vendégszereplésének idejét s az igazgatóság tudva Jókainé asszony jövetelét, menthetlen hibát követett el, hogy e vendégszereplést most megengedé. Ha ezt nem teszi, nem kell vala Erzsébetet Kovács Gyuláné asszonytól látnunk. Sir Mortimert és Pauletet Kovács és Mátrai játszáskitűnő sikerrel, Burleigh lordot Szentgyörgyi hidegen, a leicesteri gróft Krasznai, szokott készülletlenségével; hát Szacsavai babérain pihen? Még eddigél vékony lehet az a párna.

— **Jókai Mór** a kolozsvári „egyetemi kör“-ben. Jókai Mór, ki pár napig vendége volt városunknak, szombaton este az egyetemi ifjusági körbe is ellátogatott. A nagy számú egyetemi polgárság lelkes éljenekkel fogadta szeretett vendégét, kinek megmutattatván a kör helyisége, kised könyvtára, hirlapjai, helyet foglalt az őt környező ifjuság körében, érdeklődéssel tudakozódott az egylet viszonyai iránt s megnyerő keresetlen nyájasságával meghódított mindenkit, kik beszélgetését hallhatták. Mintegy fél-órai ott időzés után lelkesült éljenek közt távozott a kör termeiből.

— **Dicsőretek** mozgalom indult meg az egyetemi polgárság kebelében a városi közművezeték pártolása, illetőleg az azokba való tömeges belépés iránt. Az ifjuságnak tegnap tartott közgyűlésén, megállítatván az „egyetemi kör“ ez évi költségvetése, a kör választmányja indítványt tett, hogy az ifjuság, felhagyván eddigi köznyos magatartásával, igyekezzék részt venni városunk szocialis mozgalmaiban, s vegye igénybe azon kedvezményeket, melyeket több közintézet az egyletnek nyújt. Az indítvány mellett egy megfontolatlan felszólalás kivételével általánosán pártoló nyilatkozatok tettek s az előterjesztett aláírási ivenek a tüzoltó-egyletbe, a torna-vivodába, a korszolya-egyletbe és egy egyetemi zenekar alapítására számos aláírás történt.

— **Dr. Koch Antal** egyetemünk tanára, a magyarhoni földtani társulat e hó 25-én tartandó ülésében felolvasást tart: „Adatok Kolozsvár vidéke földtani képződményeinek ismeretéhez“ czim alatt.

— **A kolozsvári zene-konzervatorium** rendkívüli nagy egyházi hangversenye, Mendelssohn Bartholdy hírneves „Paulus“ oratoriuma tegnap délután 3 órákor adatott elő az ev. lutheranusok templomában. A klasszikai zeneköltészet ez örökbecsű, gondo-

latban és szépségben egyaránt meglepő terméke van méltó előadókra talál a közreműködő konzervatoriumi tagokba, a jeles énekesek és énekesnőkben. Megtetszett az előadáson, melyről lapunk holnapi számában hozunk részletes bírálatot, hogy konzervatoriumunk derék igazgatójával Pichlerrel élén mindent elővetett a nagyszabású zeneköltemény minél gondosabb előadásban való bemutatására. És e törekvés az a szó legszebb jelentésében siker is koronázta. Mit ér azonban, ha a szellemi diadal nyomában nem jár anyagi elismerés, s ha a valódi érdem méltánylása e lelkes zene-intézetünk csak kis száma pártoló körére terjed ki. Pedig a czél, melynek javára ez előadás tiszta jóvedelme szentelve volt, zene-konzervatoriumunk anyagi segélyben való részesítése, valóban több részvétet érdemelt volna a műpártoló szép híreben álló közönségünk részéről. Hogy ily viszonyok közt konzervatoriumunk tagjai buzgalma nem száll, hanem időről időre emelkedik, azt csak páratlan műszeretőknek lehet tulajdonítani, mely jobb napok reményével kecsgetti a klasszikai zenészet e bátor, csüggedetlen bajnokait. Vajjon csakugyan bekövetkeznek-e jobb napok, vagy illusziójuk színes fátyla széthull, mielőtt a nemes czélt, konzervatoriumunk virágzatra emelését, megvalósították volna, nehéz lenne megmondani. A tegnapi előadás mindenesetre páratlan élvezetet nyújtott, melyért Pichler a konzervatoriumi tagok, Ováryné Vikol Póli ur-hölgy, Kordin Mari k. a., dr. Vályi Gábor és Bodorfi Henrik urak, egyen-egyen méltán osztoznak a sikerben. Egy azonban lehetetlen méltó megrovással nem illetnük s ez: a legtisztább magyar város magyarságának teljes ignorálása. Pichler Bódog ur, ha jól tudjuk, a magyar állam részéről, zene-tanulmányai folytatására, közelebb segélyben részesült; a zene-konzervatorium évi segélyét városunk 400 frtól épen az idén emelte 1000 frtra; a működő tagok nagyrésze született magyar s ime mégis minden lépten nyomon a germanisatio tényeit kell e körben szemlélőnk. Im, Paulus szövegét maga a konzervatorium nyomtatja ki magyar nyelven is, és mégis Hermann nyelvével kelle tegnap az előadást végighallgatnunk s Pichler ur mult évi zene-estélyei is tulnyomóan németek valának. Semmi szavunk elene, ha e nemzetiségek saját körükben a magok nyelvét használják, de egy magyar város magyar műintézete anyai tisztességet csak megérdemel, hogy ne legyen kénytelen minden lépten-nyomon szégyenletes hátrátételben szenvedni.

— **A helybeli** gyermekkert társulat igazgató választmányja holnap délután 5 órákor a „Hitelbank“ helyiségében ülés tart.

— **Hymen** Biró János okleveles gyógyszerész tegnap délután 4 órákor vezette oltárhoz társas körünk egyik szép hölgyét, Czecz Tinka kisasszonyt. Az esküvő fényes násznép jelenlétében a helybeli plébániái templomban ment végbe. Áldást kívánunk az ifju pár e szép frigyére!

— **Halálozás** Gáll Ödö, helybeli volt kereskedő e hó 21-én tudósiobb következtében élete 31-ik évében jobb létre szenderült. A jellemes és tevékeny férju hamvait tegnap pályatársai közrészvételével kísérték örök nyugalomra.

— **Alsó zathuresai** Zathureczky Ilona, sz. gericezi Jakab Gyuláné saját, egy férje és kiskorú fia: Gyula és Lajos nevében, és Zathureczky Bertha szomorúan tudatják: hogy édes anyjuk, illetőleg napja és nagyanya özvegy zathuresai Zathureczky Lajosné gyula-fehérvári Farkas Mária élte 52-ik, özvegyisége 19-ik évében, hosszas szenvedés után, folyó évi november 19-én d. u. 2 órákor Homorod-Szentmártonban jobblétre szenderült.

— **Kisfaludy Károly** halálának e hó 21-én volt 44-ik évfordulója. Az uttörő magyar író hamvait jelző emlékkövvön az idén is ott diszelgett a virágkoszoru. A sir eltemetése porladozó tetemét, de emléket érről évre megörzik az unokák.

— **Hogyan él Kossuth.** Kossuth Lajos magánéletéből Semere Miklós veterán költőnk, ki csak e napokban tért vissza ifjukori s huszanhat éve nem látott látogatásából, sok és igen érdekes részletet beszél el, melyek a „Vasárnapi Ujság“-ban közöltek. Kossuth jelenleg Turin mellett, Barraccone di Colegno-nak egyik mezei nyaralójában lakik, mely Colegno helységhez mintegy negyedőrai, Turinhoz pedig vasuton husz percnyi távolságra esik. A nyaralót Kossuth csak nemrég vette nyolcezer forintért. Az egész telek mintegy két-három köblöres terjedt s hosszad négyzetöget képez. — Mindjárt a kapu bejáratnál áll egy kis, egy emeletes lak, melyben Ithász Dániel, Kossuth e régi társa s számkivetésének hű megosztója lakik; míg a Kossuth háza beljebb van, a telek hátulsó részében, a gyümölcsös-nél. Az apró tornyocskák, melyek kívülről az épület koronáját, tulajdonképen pedig a második emeletet képezik, olyan külsőt adnak neki, mint egy kis palotának. E toronyoszobák egyikében szokott Kossuth a csillagok járására figyelni, s a világrend égititkiban elmerülni. Szemere Miklós e házat egy derültebb őszi reggelen emlékül lerajzolta. — „Mit csinálasz?“ — kérdé Kossuth Szeмерét, midőn épen a képen dolgozott. — „Látod!“ — felelé Szeмерé — emléket akarok hazavinni.“ — „Nem, barátom, ne tedd azt, — volt a válasz. — Így is halommal kapom a leveleket, melyekben egyik-másik hazánkba segélyért folyamodik hozzám, vagy arra kér, hogy térítsem meg neki a kárt, a mit a forradalmi papírpénz ál-

tal veszített. Azt hiszik, gazdag ember vagyok. Hát még ha e házat, mely elég csinos, meglátják?“ — Kossuth nemrég egy magyar nőtől, kinek nevét csak közelebb tudta meg, gyönyörű ibolyákkal díszített, horgolt takarót kapott. A gyengéd ajándékot a következő sorokkal köszönte meg: „A pompás takarót hervadhatlan ibolyával nagy becsben tartom. Rajta fog kezem nyugodni, mikor meghalok, ha ágyamban halok meg. Örvendek, hogy végre szabad leírnom e szót: köszönöm, melytől szigoruan eltitott eddig a becses adományt kísérő jegyzék. Legyen szives fogadva szives köszönetem s a régmult nagy fiók kis emléke, melyet hozzá csatolok. Barraccone, octob. 28. 1874.“ A névjegy másik oldalán egyszerűen e név áll: Kossuth!

— **Rózsa Sándor** kegyelmet nyert. A Szegedi bűnperek tárgyalása alkalmával ujra hálálra ítélte Rózsa Sándor a „P. Ll.“ értesülése szerint, kegyelmet nyert; büntetése élethossziglani súlyos börtönre változtatott.

— **Erdőpusztítás** Éjszakamerikában. Az egyesült északamerikai államokban, a fafogyasztás oly nagy, mint egy országban sem a világon. — A vasutak maguk 100 millió slippert használnak fel, mely minden 7 évben megújítatik és fiatal fákból készítetik. A gőzmozdonyok naponként 20.000 öl fát fogyasztanak; ehhez járul még a kerítésekre használt fátömeg, mely igen nagy lehet, mert az egyesült államokbeli kerítések összes értéke 1800 dollára van felvéve, ezek tartozási költsége pedig 98 millió dollár. Miután pedig továbbá az egyesült államokban 20 millió ember faházakban lakik, és ezek faszükséglete napról-napra nő, ennél fogva igen világos, hogy a fakészletnek roppant mértékben kell fogyniaannál is inkább, mivel semmi sem történik, a mi az után-növekedést biztosítaná. Azért a kormány azon ígérte, hogy a földet, melyet valaki fával beültet, az illetőknek ajándékozza, nem fog senkit sem ösztönözni. Még mai napság, leégetnek egész erdőterületeket, hogy a föld telksíthetessék. Megbízható számítás szerint az ily módon leégetett erdők területe az 1860—1870 időközben 5—6 millió holdat tett, mely összeg ezen idő óta évenként 1 millió holddal szaporodott. A statisztikai adatok mutatják, hogy a fafogyasztás évenként 25%-al nő, Wisconsinban a m. évben 1000 millió köblöt fát vágta — a kaliforniai tengerpartokon hasonló mennyiséget; Chicagó maga 250 millió köblöt fogyaszt, St. Francisco hason mennyiséget. — Ugy veszik fel, hogy évenként 8 millió hold erdő irtatik ki. Ez ideig az erdőszeti tudomány terén az egyesült államokban mi sem történt; a congressus ez irányban rendeletei foganatosíttatnak, és ha az egyes államok, testületek, ezen állapot megszüntetéséhez erőlyesen hozzá nem látnak, akkor nem csak az éghajlat lesz rosszabb, de a föld is terméketlenebb, és a folyóvizek is kisebbek lesznek, sőt az államok némely részében szükség lesz arra hogy fa importaltassék.

KÖZGAZDASÁG. Árjegyzék.

— A maros-vásárhelyi piac árai november hó 19. ról 1874. Tisztabúza 3 frt 80 kr, Rozs 2 fr 46 kr, Elegybuza 2 frt 84 kr, Zab 1 frt 50 kr, Széna 2 frt 15 kr, Alomszalma 70 kr, Zsupszalma 80 kr, Fa nem usztatott 10 frt 60 kr, Fa usztatott 6 frt — kr, Fagygyugyertya 30 kr, Marhabus 16 kr, Konyhaliszt 12 kr, Rizs 24 kr, Gyöngykása 28 kr, Borsó 14 kr, Lencse 17, Paszuly 12 kr, Köles 24 kr, Burgonya 1 frt 65 kr, Disznózsir 60 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Nov. 21-én 5% Metalliques 70.10 frt. Kamat —. — 5% Nemzeti kölcsön 74.65 frt 1860. Kölcsön 109.75. Bankrészvény 996 Hitelintézeti-részvények 236.25 London 110.25ft. st. Ezüst 104.60. Cs. kir. arany 525 1/2. Napoleondor 889. 1/2. Urbéri kötvények: Magyarországi 78.— Temesi 77.25 Erdélyi 74.90 Horvátországi 79.50

Felelős szerkesztő: Szász Béla

Nyiltér.

PERL fogorvos

Lakik b.középutczab, sz. a. a kisegítő pénztár tőzsomszédságában az első emeleten. 15—15

Átutazók egy fogat egy óra alatt, egy egész fogsort egy nap alatt nyerhetnek.

Fogfájás gyorsan és örökre eltávolíttatik.

Jobb az igérvény nél egy fél eredeti sorsjegy s még sem drágább 3 forint 50 krajczárnál Haas A. és társa üzletében Hamburgban.

